

Propietat i gestió de les empreses en la Revolució espanyola

La revolució espanyola, iniciada el 19 de juliol com a resposta a l'alçament militar de Franco, va posar a prova molts dels plantejaments de l'anarquisme en diversos vessants, donat el pes de la CNT en la direcció de la classe obrera, especialment a Catalunya. Aquest mateix fet, ja d'entrada posa en dubte la màxima anarquista que ni ells ni ningú no ha de fer de direcció ni d'avantguarda de la classe obrera. Arribats els moments decisius, i com no podia ser d'altra manera, la CNT –i en concret la seva direcció– i cadascuna de les seves ales van jugar aquest paper i van tenir un pes definitori en el procés revolucionari espanyol. Però aquí ens centrarem exclusivament en les qüestions de propietat i gestió de la producció, especialment a Catalunya, que reflecteixen la riquesa de recursos i alternatives construïdes pels obrers i obreres en aquest període revolucionari. Aquest 2010 es compleixen 100 anys de l'anarcosindicalisme a l'Estat espanyol, i és bo fer-ne aquesta part del balanç de la història.

Cronologia econòmica de la revolució

- 1934 Llei de Cooperatives. Fins a l'inici de la guerra se'n creen 59 –moltes de la CNT-
- 19/07 a/8 08 No s'ha reorganitzat Generalitat –que ratifica confiscacions-. Comitè Central de Milícies
- Col·lectivitzacions. Autogestió:** Es confisquen 26 empreses: 9 del metall, 6 del transport i 11 de serveis. S'unifiquen els 3 ferrocarrils. Vulcano i Maquinista comencen a blindar vehicles.
- “Control obrer” en empreses privades. Cogestió.** Resta d'empreses estratègiques sota control dels comitès obrers. No se'n confisca cap de capital estranger, adduint represàlies en el terreny bèl·lic. Després la Conselleria d'Economia va garantir “la protecció dels interessos afectats” Art. 9 Dec. Col·lectivitzacions-.
- Cooperativisme.** Empresaris cedeixen empresa a treballadors per a constituir cooperatives. Decret de 31 de juliol autoritza la constitució de cooperatives en fàbriques paralitzades per a frenar confiscacions. Mitjans del 37: 300
- . **Atur** es redueix del 6,2% al juliol al 5,3% al setembre (puja al 8,95% amb 90.000 desocupats a principis del 37), a més el 24 de juliol hi havia 2500 milicians per a anar a alliberar Saragossa.
- Juliol 36 Decret del 25, ordre del 31 i Decr. del/2 8: comitè estatal d'intervenció de la indústria: “control” i si és necessari “dirigir-les”. Control estatal d'elèctriques, Banc Espanya, Ferrocarrils... Front Popular defuig legislar sobre col·lectivitzacions.
- Agost 36 Es crea el Consell d'Economia de la Generalitat . 1ª Etapa de “normalització de la indústria”:** govern havia d'assegurar pagament de salaris i subministrament de combustible i matèries primeres. **Es crea la comissió d'Indústria de Guerra catalana** (a set 36 controla 24 fàbriques col·lectivitzades i va arribar a 290)
- Primeres **directrius de CNT sobre col·lectivitzacions:** ¼ de la indústria ja estava sota control obrer amb una o altra variant. Uns dies abans es col·lectivitzen el monopoli de CAMPSA i Carbons de Berga
- Octubre 36 Entra CNT en Departament d'Economia. 2ª Etapa de coordinació de col·lectivitats i política econòmica autàrquica garantida per forts consells de fàbrica.** Fàbregas (CNT) crida a que no es facin més col·lectivitzacions fins que s'ordeni panorama: no és escoltat.
- 22/10/36 Acord CNT-UGT:** s'obliguen a complir decisions del Consell de la Generalitat, no confiscar petita indústria i si es fa, amb indemnització; exigir nacionalització de la Banca; exèrcit popular. Propugnen col·laboració política, militar i econòmica amb el govern de Madrid. Es comprometen a enfrontar “acció nociva de grups incontrolables” –POUM-
- 24/10/36 Decret de Col·lectivitzacions de la Generalitat** –3 art sobre agrupacions: insuficient-
- Nov-Des 36 Legislació sobre agrupacions: Ordre per a aprovació provisional d'agrupacions de 28/11. Primer Decret de Legalització d'una agrupació el 25/12 i Classificació Industrial de 26/12
- 1/01/37 Dissolució dels Comitès Obrers d'Abastiments de Barcelona
- 18/01/37 Decret sobre comitès de control limitant les seves atribucions, ja que molts “s'extralimitaven”.
- Gener 37 CNT demana públicament la implantació d'una economia centralitzada.
- 30/01/37 Estatut tipus de l'Empresa Col·lectivitzada i Agrupacions. Generalitat.** Legalitza les col·lectivitzacions realitzades en determinades condicions intenant que s'accepti l'autoritat de la Generalitat
- Feb 37 Agrupacions: Modificació Classificació Industrial de 5/2 i Ordre ampliant normes Agrupacions de 24/2
- Maig 37** Després d'ell, decrets de la Generalitat incrementant control a través dels interventors
- Juny 37 PSUC en Economia. 3ª Etapa (fins a final de la guerra) intervencionisme creixent i control actiu de l'economia**
- Sept 37 Modificació de l'Estatut Tipus i Comissió Generalitat reguladora de preus i salaris
- 5/10/37 Decret d'Intervenció de Serveis Elèctrics Unificats de Catalunya.
- 10/11/37 Es crea Caixa de Crèdit Industrial i Comercial (legislada en Decret de Col·lectivitzacions) però només es transfereix a la Generalitat entre el 70 i el 80% dels excedents
- 20/11/37 Decret d'Intervencions Especials
- 16/02/38 Decret que obliga a col·lectivitzar cooperatives creades després del 19 de juliol amb antecedents de propietat privada
- 23/02/38 Modificació Classificació Industrial (afecta agrupacions)
- 18/03/38 Programa d'Unitat d'Acció CNT-UGT.** Enfortiment Exèrcit Popular i comissaris de guerra. Indústria de guerra en instàncies estatals; nacionalització i parcial militarització de transports, matèries primeres; nacionalització ferrocarrils, indústria pesada,... control del comerç exterior, municipalització serveis urbans i cessió d'immobles estatals a municipis... després de la guerra “aquella forma de govern... que mantingui en el nostre país una veritable democràcia”
- Abril 38 Caiguda de les centrals hidroelèctriques del Pirineus en mans de Franco: incidència en subministrament energètic.
- 6/04/38 Modificació del Decret de Col·lectivitzacions pel que fa a Interventors** (a proposta exclusiva del Conseller d'Economia; i amb més atribucions, com oposar-se a decisions de l'assemblea i el comitè)
- 11/08/38 Es decreta militarització de les 290 fàbriques col·lectivitzades que controlava la Comissió d'Indústria de Guerra
- Oct-Nov 38 Confiscació governamental de la indústria de guerra catalana

Incidència de l'autogestió a nivell estatal (Font: *F. Mintz*. Autogestión, anarcosindicalismo en la España revolucionaria)

Julio 36/Març 37 (Castella no: inicia a finals del 37). El 27,2% de la població activa està en empreses o terres col·lectivitzades/nacionalitzades/socialitzades.

Març 37/ març 38 (sense Cantàbric i el Centre a mig fer). 34,5% població activa

Març 38/Gener 39 (pèrdua Catalunya i Aragó, afebleix Llevant, però Centre a ple rendiment). 34,5% població activa

En Catalunya, 80% dels 700.000 obrers –a part dell camp- van participar de l'autogestió en una o altra variant

En el marc del procés revolucionari

La direcció de la CNT abandona el seu programa global

Aquí no entrarem en el fet que abandonar la seva política la va dur, mentre negava tot estat, a entrar al de la República i, a Catalunya, quan tenia el carrer a les seves mans, a sotmetre's als dictats de "l'ombra de la burgesia" i a ajudar a restaurar l'estat burgès de la Generalitat de Companys. Però sí en les seves implicacions en el terreny econòmic, que hi van paral·leles.

Així, la CNT propugnava: "Què és en síntesi, la socialització? És la possessió en comú dels mitjans de producció i l'ordenament de la distribució d'acord amb les possibilitats econòmiques de cada cas. (...) És la supressió de la propietat privada, de la col·lectivització parcial d'una empresa, fàbrica o taller, i la gestió econòmica directa de tots els participants del ram o tota la producció.

Socialitzar, doncs, vol dir, abans de res, posar en societat el conjunt d'una indústria, de totes les indústries o de totes les especialitats de producció. (...) S'anul·len d'aquesta manera: l'aïllament dels obrers d'una mateixa branca de producció, la competència, l'esperit

antirevolucionari que l'egoisme determina, el fals concepte de la pràctica i finalitat del veritable socialisme. Es posa en funcionament així un règim econòmic coordinat, que permet satisfer el principi de la solidaritat social, al mateix temps que les exigències d'un major rendiment, a to amb les actuals circumstàncies de guerra i de creació revolucionària.

Un principi elemental regeix la socialització. És la intervenció directa dels treballadors en el procés econòmic. És la gestió directora, administrativa, coordinadora, en mans dels obrers. És l'autonomia per a cada indústria socialitzada i la coordinació entre totes les indústries" (Terra i Llibertat. Editorial "S'imposa la socialització". Gener 1937.¹)

Aquest procés que la CNT-FAI defensava havia de fer-se de baix a dalt, pressuposava l'eliminació de la competència, la desaparició de nombroses empreses petites i mitjanes, i havia de permetre fixar prioritats, programar i planificar els recursos disponibles. Però, a més dels seus beneficis de racionalització productiva, s'acompanyava del desenvolupament de la democràcia directa en el procés productiu, la lluita contra el neocapitalisme obrer, l'eliminació de l'atur, la igualació salarial, etc.

Però si sembla poc realista sense la presència d'un estat obrer que defensés aquest procés, es fa impossible quan la pròpia CNT-FAI participa en la creació del Consell d'Economia de Catalunya l'11 d'agost de 1936, l'òrgan de la Generalitat –burgesa– de Catalunya que pretén regular la producció i que, intentant acotar el procés des dels

despatxos, publicaria el Decret de col·lectivitzacions i control obrer (octubre 36). I a mesura que es consolidava la Generalitat, recuperava el control absolut de la producció. De fet, l'abandó de l'objectiu de socialització completa per part de CNT-FAI, que per aplicar-la precisava **necessàriament** eliminar la Generalitat burgesa, va deixar desarmats els i les militants i sindicats que l'havien fet seu.

La reacció instintiva del proletariat català el juliol del 36

La vaga general insurreccional amb la qual proletariat va respondre l'alçament militar va ser seguida de la crida a tornar a la feina el 26 de juliol, sense que ni les cúpules sindicals ni les polítiques donessin cap consigna sobre com fer-ho. Així hi va haver una reacció espontània en cada centre de treball, segons la realitat en què se situava la patronal i segons la posició de la majoria de la direcció obrera quotidiana. I si bé es van generalitzar les confiscacions, va ser com a conseqüència que els i les obreres van prendre immediatament la continuïtat de la producció, ja fos amb les consignes tradicionals de la CNT de col·lectivitzar o socialitzar les empreses, o amb les de la UGT d'establir el control obrer mantenint la propietat privada. Així doncs van ser els comitès d'empresa, seguits per alguns dels de ram qui, prenent de l'arsenal les consignes tradicionals de la seva organització, les van impulsar entre els seus companys/es.

A aquestes confiscacions espontànies s'hi van sumar molt aviat les municipalitzacions i les nacionalitzacions. Per una o altra via el 80% de les empreses van passar a mans dels i les treballadores, i van coexistir:

Empreses de propietat col·lectiva amb variants diverses:

- Col·lectivitzades
- Socialitzades
- Municipalitzades
- Estatitzades

Empreses de propietat privada:

- Amb comitè de control obrer
- Cooperatives de producció i treball

1 . Les col·lectivitzacions

Són empreses confiscades que van passar a ser propietat del conjunt de la societat, però de la qual els seus treballadors/es assumien directament i total la direcció i responsabilitat de la producció o de la prestació del servei, l'administració i l'organització interna de la feina.

Els primers moments, la confiscació i posar en marxa la producció va estar en mans dels Comitès Sindicals – majoritàriament de la CNT, però també en alguns casos compartits amb la UGT, i pocs, impulsats per aquesta darrera en solitari. Una vegada preses aquestes primeres mesures, els Comitès Sindicals, convertits en Comitès de Gestió, convocaven l'Assemblea General –totes posteriors al 23 de juliol i en un termini màxim de 3 setmanes des de la confiscació– que determinava les línies generals, com la nova titularitat i gestió de l'empresa, estatuts, remuneracions i temps de treball, i triava el Comitè d'Empresa. Aquest era l'òrgan que, a partir de les decisions de l'Assemblea, gestionava el dia a dia, tant de portes endins com cap a fora de l'empresa. Hi estaven representats tot els sectors – productiu, administratiu i tècnic-, i habitualment recollien la pluralitat sindical, incorporant-hi la UGT encara que el seu pes d'afiliats fos molt petit (l'afiliació era obligatòria, en una o altra central).

Al costat del Comitè d'Empresa hi havia el Comitè Sindical, que vetllava per les condicions laborals i els drets dels treballadors/es. Tots dos rendien comptes a l'Assemblea General, la periodicitat de la qual (de setmanal a mensual, segons l'empresa i el moment) reflectia la participació i implicació dels i les treballadores en la marxa de la producció.

En els casos que l'empresa era més complexa, amb més d'un centre o amb una

estructura productiva més complicada, els Comitès de Centre, en uns casos, i els Comitès de Secció, en altres, van jugar el paper d'estructures intermèdies, sempre supeditades a les decisions de les respectives assemblees i de les assemblees generals.

El problema dels beneficis

Com que el procés d'expropiació es va fer empresa per empresa, sense que hi hagués canvis en l'estructura general del mercat, les normes capitalistes d'aquest van seguir jugant el seu paper i, per tant, competència i acumulació van seguir essent la pauta de les empreses també després de la col·lectivització. Així, en un percentatge d'elles, el canvi es va reduir al canvi de propietari, però seguia buscant la màxima rendibilitat i per tant més beneficis, que ara redundaven en incentius, reducció de torns, millors condicions laborals... per als obrers/es, encara que era a costa dels i les consumidors o de les obreres de les empreses de la "competència".

Aquesta dinàmica obria una esquerda enorme entre empreses

col·lectivitzades "riques" i "pobres", els i les treballadores de les quals, conseqüentment, tenien millors o pitjors sous i condicions laborals. Aquest fenomen, que no es pot quantificar per les dificultats de documentació del període de guerra, va ser qualificat com a **neocapitalisme obrer** i va ser durament condemnat tant pels que defensaven les col·lectivitzacions o socialitzacions, com pels que defensaven les nacionalitzacions. "Hem fet alguna cosa, però no ho hem fet bé. En lloc de l'antic propietari, hi hem posat mitja dotzena de propietaris que consideren la fàbrica, la mina, el transport el control del qual exerceixen, com a cosa seva. (...) No, no hem fet la Revolució a Catalunya, i no es fa a Espanya, per crear una nova categoria de propietaris, sinó per socialitzar la propietat que caracteritzava el capitalisme..." deia Abat de Santillán en una conferència el 29 de desembre de 1936 (Butlletí d'Informacions CNT-FAI. *Suggeriments d'ordre econòmic des del Govern*)².

No obstant això, no sembla que el neocapitalisme obrer es pugui generalitzar, i fins i tot en moltes

"Utilisation des profits des collectivités, paiements, à d'autres entreprises:

		Ptas
1936		
août	14: Autobuses G, paiements de fact. Champ.	1.500,-
"	16: Soutien aux Milices: Antifascistes	82.606,30
"	29: COC du. Funiculaire du Tibidabo	30.000,-
sept.	7: Autobuses G.	800.000,-
"	7: Gran Metro	400.000,-
"	10: Autobuses G.	33.000,-
"	10: " "	32.212,-
"	10: " "	1.916,50
nov.	28: Funiculaire du Montjuich	25.000,-
1937		
févr.	8: S.U.T. pour aide débardeurs	100.000,-
"	16: " "	1.000.000,-
mars	1: Athenée libertaire de Horta, soutien	1.000,-
"	30: S.U.T. pour soutien à collect. secteur	600.000,-
avril	19: Syndicat des Commun. et Transp. pour aide aux camarades fermiers	500.000,-
mai	10: S.U.T. pour aide aux débardeurs	75.000,-
"	10: " "	40.000,-
"	15: " "	83.625,-
TOTAL...		3.805.859,80
		=====

ocasions es va acusar d'això a empreses que s'enfrontaven com podien a la Generalitat o a l'Estat, que intentava limitar-ne l'autonomia –cosa que no necessàriament implica que incorreguessin en aquest neocapitalisme. Sí que és generalitzable, en canvi, el que passava amb els beneficis regulats pel Decret de col·lectivitzacions d'octubre del 36) i l'Estatut-tipus del gener del 37, ambdós de la Generalitat, que assenyalaven: "Art 39.- El benefici (...) es distribuirà de la forma següent: a) 50% per a la Caixa de Crèdit Industrial de Catalunya; b) 15% a atencions socials de caràcter col·lectiu; un 15% es posarà a la disposició dels treballadors perquè aquests, reunits

en Assemblea general, li donin la destinació que creguin convenient. (El 20% restant es destinarà a fons de reserva, amortització de maquinària, etc., en la proporció que acordi l'Assemblea general)" (Estatut-tipus per a establir els de les empreses col·lectivitzades de conformitat amb el Decret de 24 d'octubre del 1936. Generalitat de Catalunya, gener 1937)³. Amb això, si bé s'acotaven els incentius, un 50% quedava als llimbs, ja que la Caixa Industrial no es va establir fins el novembre del 37. Això va fer que aquest 50% en uns casos anés a les Caixes dels sindicats –considerant que eren aquests i no l'estat qui havia d'organitzar la societat-, però la majoria els diners

va ser destinat directament a préstecs i ajudes a altres empreses (vegeu el quadre dels Tramvies de Barcelona) i en menor proporció als municipis (com en el cas dels "Transports mecànics socialitzats" de Vilanova la Geltrú). En aquesta majoria de casos que les ajudes i préstecs van ser directes, trasllueix la desconfiança a tot tipus d'organització –no només estatal, sinó també sindical- que hi hagués per damunt de l'empresa. I aquesta desconfiança, que no es pot confondre amb la insolidaritat del neocapitalisme obrer, fa difícil posar els beneficis al servei de la consolidació d'una economia alternativa, que exigeix necessàriament una planificació global.

2 . Les agrupacions: a mig camí de la socialització

Aquest procés col·lectivitzava per rams, superant el marc de l'empresa, però amb poques excepcions es quedava en el nivell de localitat. Va ser impulsat des dels sectors comunistes llibertaris i anarcosindicalistes de la CNT, en alguns casos coincidint amb el POUM –com en el cas del gènere de punt, que a més va superar l'àmbit de la localitat, organitzant Mataró i Terrassa.

Va ser una mesura polèmica perquè no calia que les empreses es col·lectivitzessin una per una –una cosa molt difícil en tallers petits on continuava havent-hi l'amo que mantenia la seva propietat-, sinó que des del Sindicat de Ram s'expropiaven totes i, pel que fa a les recalitrants, s'imposaven unes normes de mercat que pràcticament liquidaven la competència. Al final la majoria dels tallers petits acabaven integrant-se o tancant.

Malgrat tot és exemplar el procés que va seguir el **Sindicat de la Fusta de Barcelona**, un sector en el qual vivien molts petits tallers en crisi amb grans magatzems que els compraven la producció i la distribuïen. També en fixaven el preu, de manera que resultava ruïnós per als productors i alçista per als consumidors/es, especialment en les compres a terminis.

Aquí "es va començar pel més difícil i penós: pels petitburgesos insolvents, que no podien pagar els obrers, que els mancaven matèries primeres, que només disposaven

dels miserables locals, planters de tuberculosi" (El Ram de la Fusta i els seus Tallers Confederals. Solidaritat Obrera. Barcelona 24/12/36).

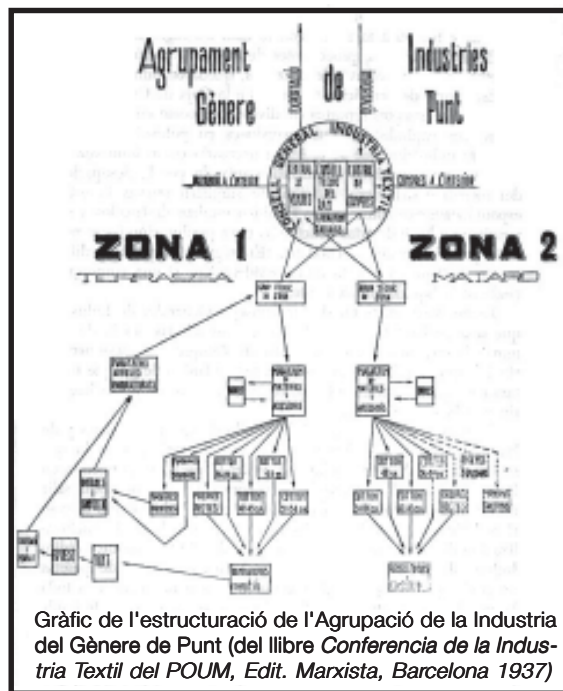
Es reestructura la producció: tanquen tallers i es concentren en fàbriques –Tallers Confederals- especialitzades en cada tipus de producció, augmentant la producció i absorbint tota la mà d'obra. Als propietaris se'ls permet seguir com a obrers. La majoria va col·laborar.

Es reestructura la distribució (magatzems grans i un centenar de botigues per tota la ciutat amb preus uniformes) i l'explotació forestal (serradores absorbint atur agrari, organització del transport i substitució de les importacions per fustes natives).

Descentralització de les decisions que no afectessin altres nivells.

El desembre del 36 ja tenia 3.000 treballadors/es i va arribar a entre 7 i 8.000 el desembre del 37.

No van acceptar que la Generalitat pagués sous, ni la seva ingerència, i mai no va ser legalitzada, encara que va funcio-

Gràfic de l'estructuració de l'Agrupació de la Indústria del Gènere de Punt (del llibre *Conferència de la Indústria Textil del POUM*, Edit. Marxista, Barcelona 1937)

nar fins a l'entrada de les tropes franquistes. No va sofrir tanta pressió com la construcció, perquè els seus clients no eren organismes governamentals –que van tenir la política de no pagar per a ofegar-los. Però van patir un registre de 3 mesos ordenat per Madrid que va paraitzar magatzems i transport –acusats d'ocultar armes que mai van no aparèixer. També se'ls van confiscar 2 tallers per necessitats de la guerra: malgrat tot això, i de la seva situació il·legal, tenia prou força per obligar la Generalitat a signar un contracte de cessió temporal i devolució acabada la guerra.

El xoc d'agrupacions d'àmbit nacional amb les multinacionals

Abans de juliol del 36 hi havia 610 empreses elèctriques: entre 203 i 215 eren productores, i la resta distribuïdores. La més important, amb diferència, era la Canadencia.

A principis d'agost, CNT i UGT van constituir el Comitè Central de Control de les 5 majors productores d'aigua, gas i electricitat. A finals del mateix mes, es confisquen i es creen dos subagrupacions: el SGUC (Servei de Gas Unificat de Catalunya) i el SEUC (Servei Elèctric Unificat de Catalunya), que segueixen sota la direcció del Comitè Central de Control. 6 mesos després concentren el 70% d'empreses elèctriques, amb el 99% de la producció. I en el segon trimestre del 37, el SGUC concentra totes les empreses del sector. El procés de concentració d'empreses i de garantir la distribució comporta el control de les centrals hidroelèctriques –cosa que provoca conflictes amb l'Aragó– i les tèrmiques de carbó.

Com que hi ha capital estranger d'importància, CNT i UGT primer van intentar de frenar-ho, però després van confiscar-ho tot dient que si SOFIMA –la Canadencia– podia demostrar desemborsaments hi hauria indemnització. SOFIMA va pressionar sense pagar, però al final es va retirar. Molts tècnics estrangers es van quedar fins que SOFIMA els va amenaçar de posar-los en llistes negres a nivell internacional i va forçar que la majoria se n'anessin.

Amb l'agrupació van rebaixen el preu, i amb això els seus ingressos, però com que va augmentar la productivitat –perquè s'havia racionalitzat la producció– s'obtenien importants beneficis.

Aquesta agrupació va viure una intensa polèmica entre els sectors de CNT que defensaven un model de socialització-col·lectivista i la UGT, que defensava la nacionalització. Va ser agrupació fins a la nacionalització d'octubre 37 per part de la Generalitat i a l'abril del 38 per part de la República.

La polèmica interna a la CNT: col·lectivitzacions i agrupacions

“Es passa al setè punt de l'ordre del dia, o sigui: Col·lectivitzacions o Socialització de la Indústria?”

Barcelona proposa que es doni

lectura a la proposició que presenta que és la següent: Entén que l'Edificació ha de ser socialitzada... i creu que l'única forma és la de fondre tots els interessos que resultin de les diferents col·lectivitats en un de sol: El de la Indústria socialitzada; això, a més, haurà de permetre que pugui arribar-se a regularitzar els salaris entre les diferents localitats i oficis perquè no existeixi localitat ni professió que treballi en detriment d'unes altres.

Manresa manifesta que hi està d'acord, però creu que Barcelona vol destrossar les col·lectivitats.

Barcelona diu que no vol destruir les col·lectivitats, però que és un perjudici per a les petites col·lectivitats i que la majoria de les empreses col·lectivitzades només miren els seus interessos. Per això impugna i entén que s'han de suprimir les col·lectivitats i socialitzar-ho tot.

Manresa entén que per socialitzar s'ha de col·lectivitzar primer...” (Congrés Regional de Sindicats de la Indústria de l'Edificació, Fusta i Decoració de Catalunya. Barcelona 26-28 juny 1937)⁴.

Però encara més clara és aquesta cita del Sindicat de la fusta de Barcelona: “Hi ha un malentès en afirmar que nosaltres no acceptem el

Decret de col·lectivització. Tot el contrari, l'acceptem, només que en el terreny pràctic en fem una altra interpretació. El fàcil, el que és lògic per a alguns, hagués estat fer aquestes col·lectivitzacions que no són cap altra cosa que grans cooperatives, en les quals només les indústries amb vida pròpia tindran assegurada l'existència. Però en canvi deixen abandonades les pobres als seus propis mitjans, que no és res més que crear dues classes: els nous rics i els eterns pobres. Desigualtat que no es pot consentir! Nosaltres acceptem la col·lectivització de totes les indústries, però amb una sola caixa, arribant al repartiment equitatiu. El que no acceptem és que hi hagi col·lectivitats pobres i riques...” (Sindicat únic del Ram de la Fusta. Bot. Informacions CNT-FAI 30/12/36)⁵.

Aquest plantejament, a més, estableix una altra discussió quan equipara col·lectivitzacions i cooperatives, però pel que fa a les col·lectivitzacions és taxatiu: encara són un altre mecanisme de diferenciació i competència entre treballadors/es. Compartim el seu plantejament, però la Fusta Socialitzada de Catalunya no va existir mai.

3 . Les cooperatives: propietat privada en xoc amb les expropiacions

La Llei de cooperatives és anterior a l'alçament de Franco, data de 1934 –l'anterior, del 31 només reconeixia les de consum i només excepcionalment alguna de producció-, i per tant s'enquadra dins de l'estat burgès i les normes del mercat capitalista que va respectar i fer respectar la II República. No obstant això, entre la seva promulgació i l'inici de la guerra se'n van crear 59 a Catalunya, moltes de les quals van ser impulsades per la CNT.

És significativa la història de la Cooperativa del Forn del Vidre de Mataró impulsada per Peiró (dirigent de l'ala de CNT aleshores anomenada dels "trentapuntistes" o "trentistes", impulsor del canvi organitzatiu que va dur al reconeixement de les Federacions d'Indústria al sindicat, així com ministre d'Indústria del Govern Largo Caballero i posteriorment Comissari General d'Energia Elèctrica).

Peiró va pertànyer també a la cooperativa de consum de Mataró, i encara que mai no s'hi va posicionar en contra, va mantenir distàncies amb el moviment cooperativista de Catalunya, més lligat a la petita burgesia i a ERC. No obstant això en esclatar la revolució, les opcions polítiques i la realitat objectiva s'imposen. D'una banda Peiró i la CNT voten l'octubre del 36 el gerent de la seva cooperativa, i candidat d'ERC per a alcalde de Mataró, contra les propostes de POUM i PSUC d'impulsar un obrer; de l'altra, i amb gairebé la meitat de la plantilla de la Cooperativa al front, i davant la polèmica de col·lectivitzar-se o mantenir-se com a cooperativa, s'opta per la segona. És clar que propostes més socialitzants, com les agrupacions, no es van plantejar. Com a cooperativa va seguir produint materials de guerra –ampolles per al sèrum, etc- i fins avui, tot i que de manera molt diferent.

Peiró va plantejar el 1927 tres objectius per al cooperativisme: "1r La necessitat que tenim els anarquistes i socialistes revolucionaris d'apoderar-nos d'un moviment que en el present està orientat i dirigit amb vista a una evident desviació de les masses

obreres cap al reformisme i la consagració de l'Estat. 2n En la conveniència d'aprofitar les possibilitats econòmiques que ens ofereix el cooperativisme, amb la finalitat d'atendre l'ensenyament, la cultura i la propaganda, a part d'altres necessitats. 3r amb l'objectiu de servir-nos-en com a mitjà de distribució durant el trànsit revolucionari que abans he assenyalat" (J. Peiró. Sindicalisme i anarquisme. Actualitat d'una història)⁶. No va ser així, i la qüestió no només va ser el gir polític que va fer Peiró, sinó que les mateixes bases materials de les cooperatives -propietat burgesa- no només no van trencar amb el reformisme i la defensa de l'estat burgès, sinó que van ser un baluard de la contrarevolució.

Així, arribat el procés d'expropiacions que segueix el 19 de juliol, molts empresaris van utilitzar la figura de la cooperativa per, incorporant-hi treballadors/es, no perdre la propietat. Però a més el 31 de juliol del 36, intentant frenar els treballadors/es que posaven a produir fàbriques tancades en règim col·lectivista o socialitzat, un Decret de la Generalitat d'ERC autoritzava la constitució de noves cooperatives en empreses paralizades. A mitjans del 37 ja eren 300, i darrera d'elles es va agrupar la petita burgesia amb els seus defensors polítics. Potser un dels casos més clars –també de la resposta de la Generalitat- va ser el que va passar amb la indústria làctia.

"Abans de juliol de 1936, a Barcelona es tractaven uns 135.000 litres de llet. Aquesta quantitat fa referència a la llet que rebia algun tipus de tractament industrial –pasteurització, esterilització, envasat, etc.- i no es comptabilitza la llet "fresca" que era venuda a granel pels establiments amb estable, les anomenades "vaqueries" urbanes –unes 520- que en conjunt distribuïen 80.000 litres diaris més."⁷

L'agost del 36 van començar a funcionar comitès de control en moltes de les grans empreses – inclosa alguna amb menys de 100 treballadors/es com Letona- i el setembre va néixer la Indústria

Làctia socialitzada, abans del Decret de col·lectivitzacions. Això va reorganitzar el sector: la recollida es feia amb els transportistes de cada poble en lloc de quedar sota la responsabilitat de cada propietari de vaques i es van obrir centres comarcals de refrigeració o tractament. 154 de les 500 vaqueries van ser socialitzades. Les altres 350 van seguir un temps com a privades i després van formar la "Cooperativa Lletera" voluntàriament o no.

"El gremi de **Detallistes sense Estable** constituït majoritàriament per petits detallistes que no tenien obrers ni dependències de cap classe va tractar d'escapar

d'aquella fúria destructora de la indústria que s'anomenava col·lectivització formant una Cooperativa que defensés els seus interessos i, obligats a sindicar-se, van optar per la CNT... Els comissionats van arribar a formar una petita manifestació i van demanar entrar al Palau de la Generalitat per exposar al President les seves queixes. Poc més tard, el President rebia una comissió dels vaquers protestataris i, després d'escoltar les seves queixes, els va dir que entenia que la raó els assistia i que per això els prometia parlar de la qüestió amb el conseller de Seguretat Interior, preguntant-los que es dissolguessin. Com que estava present durant aquesta visita el conseller d'Abastaments i secretari de la UGT (i dirigent del PSUC),

Comorera, va intervenir en la conversa, dient als comissionats que **jutjava que la col·lectivització que es pretenia portar a terme era perfectament il·legal** i que en vista d'això aconsellava a tots els afiliats a la central sindical que representava a no col·laborar en aquesta col·lectivització"⁸

Així el 8 de febrer del 37 es denega la col·lectivització de les vaqueries i es força la legalització de la Cooperativa el 29 de març, sobre la base de la "voluntarietat" de cada propietari. Tot i així, es manté l'ordre de concentrar totes les vaques de la ciutat en un estable –entre altres raons, per la insalubritat dels que hi havia i els problemes sanitaris derivats. Els patrons s'hi neguen i acomiaden els treballadors/es. Tot i que hi intervé la Generalitat, no compleixen. No obstant això, els cops no van contra la burgesia que especula amb un aliment bàsic, sinó que el desembre del 37 Comorera intervé les Indústries Làcties Socialitzades. El setembre del 38 la Cooperativa sol·licita augmentar el preu retenint la llet fins que la Generalitat l'autoritza a fer-ho. Només el novembre del 38 la República classifica la llet com article de primera necessitat i intervé el preu i la distribució.

Malgrat tot, quan amb l'entrada del franquisme es constitueix la

Comissió Desagregadora amb l'objectiu de fer la devolució als seus antics propietaris, l'informe ha de reconèixer: "... la de la llet i els seus derivats és una indústria que requereix, per arribar a un cert grau de desenvolupament i perfeccionament tècnic, grans empreses i disponibilitats de capital. I així, actuant fusionades durant el domini roig les nombroses indústries productores i transformadores van assolir un relatiu perfeccionament que es va traduir, encara que a costa de la desaparició de diverses indústries petites, en l'adquisició de modernes instal·lacions: estacions refrigeradores, modernització dels mitjans de transport, remoció d'utilatge, etc., etc." La qual cosa els duu a haver d'inventariar nombrosos béns "...que no van ser desposseïts a cap de les empreses agrupades sinó que van ser adquirits per la "Socialització" i figuraven per tant en el seu actiu, en dissoldre's amb l'alliberament de Barcelona." ⁹

La polèmica de què fer amb la petita burgesia

El xoc entre la revolució obrera i els interessos de la petita burgesia va recórrer els sindicats i els partits presents a la Generalitat. Així, d'una banda es podia sentir "Una altra de les condicions indispensables –per

guanyar la guerra- també és que es mantingui el bloc antifeixista, perquè només amb el bloc obrer, només amb la unitat d'acció de la CNT i de la UGT és impossible guanyar la guerra. Cal que el proletariat estigui estretament unit als petit burgesos: als petits camperols... Ja vindrà la liquidació de la petita burgesia... Però, en aquests moments, en aquesta etapa concreta de la revolució, dur les coses fins a la liquidació d'aquesta petita burgesia és, companys, fer-li el joc al feixisme, i fer-li el joc al feixisme, nosaltres de cap manera ho podem permetre" (Antoni Sesé, Sec. Gral. de la UGT de Catalunya, al miting conjunt PSUC-UGT en el Price, 20/12/36) o "Nosaltres condemnem per erroni, per perjudicial, per comprometedor per a la victòria, tot intent de socialització prematura... Nosaltres diem que la nostra línia, per molt de temps, mentre la situació del nostre país no ens permeti altra cosa, és la línia de la defensa del petit camperol, de la defensa dels interessos legítims del petit propietari del camp"(Santiago Carrillo, discurs a la Confederació Nacional de les JSU, gener de 1937). Així el PSUC va arribar a crear una organització especialment per a la petita burgesia, el GEPCI, que es va sumar a l'acció de la Unió de Menestrals d'ERC i a la

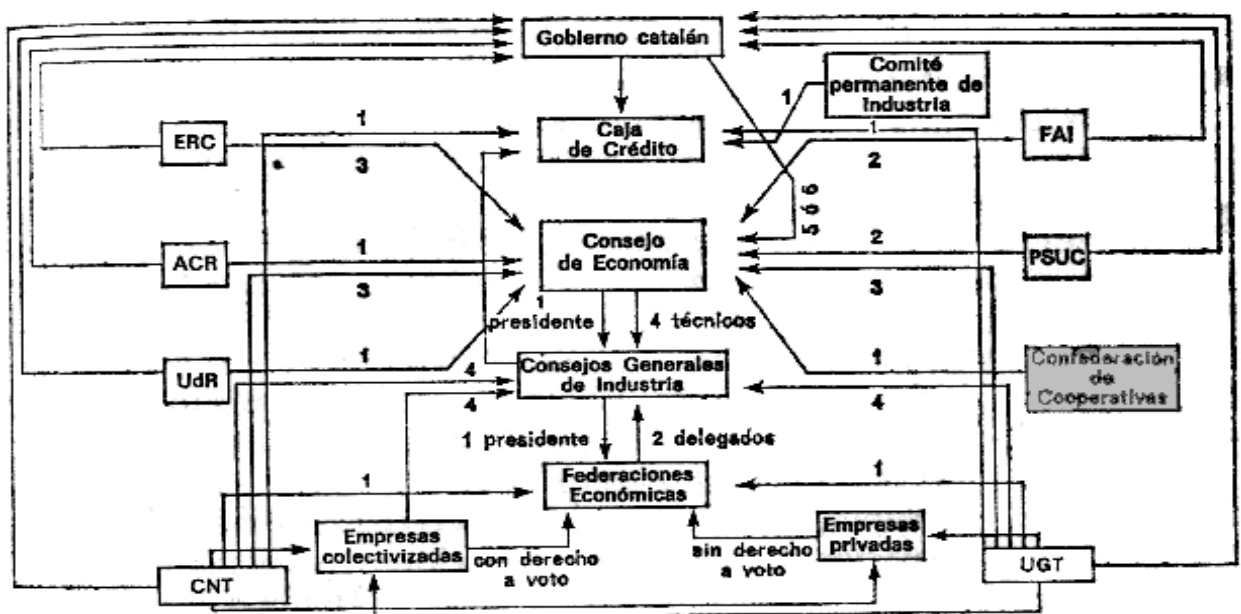

FIGURA 4

Interdependencia de las instituciones económicas y gubernamentales catalanas (agosto de 1937)

bel·ligerant posició d'Acció Catalana al Consell d'Economia.

De l'altra banda, la resposta era *"Ha arribat a oïdes nostres que els sectors de l'economia minifundista estan profundament alarmats... La mesocràcia no hi perdrà res amb l'enfonsament del capital. No dubtin que hi guanyarà amb escreix. Fixin-se un instant en la preocupació diària que representa per a la major part dels botiguers i petits industrials pagar les factures, els impostos i els lloguers. No poden afrontar els compromisos comercials... De manera que quan desaparegui la propietat privada... haurem lliurat d'un malson molts botiguers que viuen sota la constant amenaça de l'embargament, o bé del desnonament... Allunyin-se de l'actual preocupació. Quan s'aconsegueixi abatre el feixisme es podrà albirar el demà amb més optimisme. Però han d'identificar-se amb el proletariat."* (Solidaritat Obreira 29/08/36)

Però el mecanisme no era tan senzill com preconitzava la CNT, i donar-los cobertura adduint el front antifranquista, com impulsava el PSUC, frenava la revolució i amb ella impossibilitava el triomf a la guerra.

Tampoc ningú no va centralitzar els ensenyaments de processos que com el de la fusta –de la mateixa CNT– aportaven una solució que atemperava el xoc entre la socialització i la petita burgesia, reduint la coacció i deixant actuar la obvietat per guanyar-se-la per a l'alternativa proletària. Entre polèmiques com aquesta la Generalitat es va consolidar sobre la base social de la petita burgesia i amb el decidit suport de l'estalinisme del PSUC, al voltant de les cooperatives com a forma de propietat privada dels mitjans de producció. Tampoc no hi va ajudar la bandera que n'havien fet els anarquistes, ni les que havien impulsat, com tampoc l'ala que seguia mantenint-les –encara que ara no impulsant-les obertament– amb ERC.

És més, ja hem comentat les primeres mesures de la Generalitat per a donar-los suport, i fins el maig del 37 no es va plantejar la modificació de la Llei de bases de les cooperatives del 34 –per la qual gaudien de l'exempció d'impostos, mentre les col·lectivitzades i socialitzades havien de pagar-ne, però tot i així mai no es va aplicar.

Va caldre arribar al 38 perquè les cooperatives posteriors al 19 de juliol passessin per decret a ser col·lectivitzades. No obstant això, ja era una victòria pírrica –amb el procés socialitzador en franca reculada–, després de dos anys dels intents reiterats del Consell d'Economia en sentit contrari: que les col·lectivitzades passessin a cooperatives. Al mateix temps, durant tot el procés les cooperatives van quedar-se fora dels Consells d'Indústria –dels quals depenien totes les altres– i com a força autònoma al Consell d'Economia.

4 . Empreses en mans privades amb control obrer

Aclarim primer els conceptes, perquè durant la revolució es van barrejar continuament el concepte reformista i de col·laboració de classes de cogestió i el que espontàniament van aplicar els obrers en les empreses sota *control obrer*, que duia a xocs amb la patronal. Aquestes dues interpretacions no són de matis sinó essencials, com va demostrar el procés revolucionari, que les contraposa.

Així el Projecte de Llei sobre *control obrer* de Largo Caballero (Ministre de Treball, 1931) que no va ser aprovat, defineix clarament la cogestió defensant el "control obrer" amb la finalitat de *"fer partícips els treballadors en la responsabilitat de la gestió; aconseguir que aquests comprenguin que el seu alliberament està indissolublement unit a la prosperitat de la indústria i de l'empresa que serveixen; que els gerents i patrons s'adonin que el seu personal no el formen els seus criats, sinó els seus col·laboradors, i que uns i altres es convencin que*

*tots es deuen a la producció i l'economia del país, a les quals han de subordinar els seus interessos i les seves diferències de classe."*¹⁰

Per contra el que van aplicar els obrers a les empreses que van mantenir la titularitat privada –com en les de capital estranger en les quals expressament CNT i UGT van evitar les expropiacions i van canalitzar l'embranchida revolucionària a través del control obrer– va ser la concepció revolucionària i transicional que definia Trotski: *"Els obrers no necessiten el control per fins platònics, sinó per exercir una influència pràctica sobre la producció i sobre les operacions comercials dels patrons. Però això no es podrà aconseguir tret que el control, d'una forma o altra, dins de certs límits, es transformi en gestió directa. En forma desenvolupada, el control implica, per tant, una espècie de poder econòmic dual a les fàbriques, la banca, les empreses comercials, etc. (...) Per tant, el règim té un*

*caràcter contradictori, en què es constitueix una espècie de interregne econòmic. (...) Del que estem parlant és del control obrer sota el règim capitalista, sota el poder de la burgesia. En qualsevol cas una burgesia que se sent fermament assentada en el poder mai no tolerarà la dualitat de poder a les seves empreses. El control obrer, en conseqüència, només pot ser assolit en les condicions d'un canvi bruscat en la correlació de forces desfavorable a la burgesia per la força, per un proletariat que va camí d'arrenca-li el poder, i per tant també la propietat dels mitjans de producció."*¹¹

Òbviament aquest concepte duia a enfrontaments amb la patronal; i el seu Estat, la Generalitat burgesa, va córrer a limitar les atribucions obreres, primer amb el Decret de col·lectivitzacions, una setmana després (31/10/36) amb una ordre que el completava, i posteriorment amb una altra de 18 de gener del 37. En aquesta darrera els comitès de control ja eren revocables pel

Consell d'Indústria (art. 8), i es fa referència explícita que els comitès de control han d'atenir-se a la legislació i que "En casos d'incompetència o mala fe de la part patronal... podria formular protestes davant la "junta de control sindical econòmic" o demanar la col·lectivització de l'empresa (art 15)"¹². I allà mateix es determinen una gran quantitat de requisits documentals per legalitzar, ja no una col·lectivització, sinó també un comitè de control obrer.

Així no és d'estranyar que, davant de l'especulació i la pujada de preus abusiva, es pugui llegir a la Solidaritat Obrera (CNT): "Són més de dos mil les empreses acollides al

Decret de col·lectivitzacions, i en canvi les que han estat sancionades per haver carregat excessivament els preus de venda no arriben a unes dotzenes, mentre que les empreses particulars multades són molt més nombroses..." (28/5/38). I "Els Comitès Obrers de Control que d'acord amb els Decrets de la Generalitat... funcionen a les empreses que continuen en règim de propietat privada, no poden ser responsables de l'actuació dels seus respectius patrons en la fixació abusiva de preus de venda,... En efecte, quina intervenció poden tenir, d'acord amb la legalitat establerta, els Comitès de Control en la fixació de preus de venda i en

l'establiment del marge de beneficis a carregar sobre els articles? Cap (...). Al contrari, l'art. 13 del Decret del 18/01/37 diu taxativament: "La representació patronal s'encarregarà de la celebració de contractes (de compra i venda), de la custòdia i serveis de caixa, de l'ús de la signatura, etc.", és a dir, el patró segueix essent-ho amb caràcter general,... la fiscalització és a posteriori, sense que per cap concepte la representació dels treballadors hagi pogut tenir iniciatives referent a això..." (26/5/38)¹³

Aquesta vella consigna dels

5 . Les empreses nacionalitzades... per frenar la revolució

marxistes per expropiar la burgesia va ser utilitzada per UGT i PSUC per frenar la revolució. Despullada dels organismes democràtics de control obrer, i sota un estat burgès –que, a més, en ple procés revolucionari manifestava públicament la seva voluntat de seguir essent-ho en nom del front antifranquista-, es va utilitzar com el mecanisme per reprendre el control sobre la producció d'aquest estat, arrencant-los-la de les mans als treballadors/es. Un cas clar va ser el de les indústries de guerra, que il·lustren a més els conflictes entre el govern central i el català, tant respecte al problema nacional com al dels diversos ritmes de la revolució.

"Ja que la gairebé totalitat de les indústries d'armament espanyol van caure des del començament de la guerra en mans dels rebels i que els gairebé 800 establiments metal·lúrgics de Catalunya no produïen material de guerra, la República va haver de plantejar-se els primers dies de la guerra el problema de la producció d'armes. Quan es va constituir el 7 d'agost de 1936 la Comissió de Guerra ca-

talana, els treballadors de les fàbriques col·lectivitzades (Hispano-Suiza, Torras, La Maquinista Terrestre i Marítima, etc.) ja havien començat pel seu compte la reconversió de la producció a les necessitats bèl·liques construint vehicles blindats –en els quals campejaven orgullosament les inicials CNT-AIT-FAI-, camions blindats, granades de mà, ambulàncies, etc. La recent creada comissió, de la qual depenien tots els centres que podien produir material de guerra, estava sota la direcció del conseller d'Economia Josep Tarradellas, d'ERC, amb el qual col·laboraven el coronel Jiménez de la Baeza i els activistes de la CNT Eugenio Vallejo (indústria metal·lúrgica) i Manuel Martí (indústria química), i es va dedicar a promoure la producció d'armes i municions, arribant al cap d'un any a xifres de producció que ni les estimacions més optimistes havien pogut preveure (...). A mitjan setembre de 1936 estaven sota control de la comissió 24 fàbriques, però el juliol de 1937 ja eren 290, que treballaven en règim de col·lectivitat (...)

Ja a principis de 1937 –el govern republicà- va posar sota control estatal la important fàbrica Elizalde, i l'agost d'aquest any ho va fer amb el parc d'artilleria. Després de maig del 37 van augmentar les "intervencions" del govern central, que es basaven legalment en el decret del 23 de febrer de 1937 promulgat pel llavors ministre d'Indústria Joan Peiró (CNT). El nou

*decret de "militarització" de la indústria de guerra promulgat l'11 d'agost de 1938 va significar la completa nacionalització de les fàbriques de material bèl·lic que fins aleshores es trobaven sota control de la Generalitat, però que funcionaven en realitat sota la direcció de comitès escolllits"*¹⁴.

PSUC i PCE sempre van propugnar la nacionalització, en polèmica amb col·lectivitzacions i agrupacions, i després de la derrota del maig del 37, i amb l'increment del pes del PSUC en la Generalitat sota la direcció de Comorera, les nacionalitzacions es van multiplicar, no només en la indústria de guerra, sinó en totes les indústries bàsiques, primer, i en qualsevol, després. Els interventors de la Generalitat van prendre un pes decisiu, amb l'entrada de membres del partit i el retorn a una disciplina imposada, que va provocar el daltabaix de la producció. Tornant a la indústria militar, en la documentació sobre la indústria de guerra, publicada el 1939 a Buenos Aires s'assenyala: "Resultats de la intervenció del poder central?... Nomenaments de tipus polític per als càrrecs tècnics de més responsabilitat; creació d'una burocràcia d'interventors, inspectors, directors, etc. (...); desmoralització dels obrers, davant la supressió del seu propi control i el desplaçaments dels veritables tècnics de la indústria; minva notable dels rendiments de la producció; (...)"¹⁵

6 . L'espínós tema dels salaris

Un altre dels debats centrals de tot el procés van ser els criteris per a establir salaris i la política respecte a les diferències salarials. A més de qüestions pràctiques, s'hi van creuar concepcions diferents que es van plasmar en diferents col·lectivitats o agrupacions.

Així, d'un costat estava la concepció de Bakunin i després d'ell dels anomenats anarcocol·lectivistes que propugnaven: *"A cadascú se l'ha de retribuir segons el treball realitzat (quantitat d'hores) de manera que s'impedeixi el sorgiment d'una classe ociosa que parasiti el treball de les associacions lliures"*. De l'altre els comunistes llibertaris o anarcocomunistes que, recolzant-se en Kropotkin, recollien la polèmica amb Bakunin en *"La conquesta del pa"*, en aquests termes: *"No podem coincidir amb els col·lectivistes quant que una remuneració proporcional a les hores de treball aportades per cadascun sigui un ideal. No és ni tan sols un pas endavant. L'ideari col·lectivista ens sembla irrealitzable en una societat que no consideri els instruments de producció com a patrimoni comú. Basada en aquest principi, es veuria obligada a abandonar qualsevol sistema de salari. El salari va néixer de l'apropiació individual del sòl i dels instruments de producció per part d'alguns. Aquesta era la condició necessària per al desenvolupament de la producció capitalista i morirà amb ella, encara que es tracti de disfressar-la sota la forma de 'bons de treball'. La possessió de les eines portarà amb si el gaudi en comú dels fruits de la labor comuna"*.

Aquestes discussions es creuaven, enfrontaven o se succeïen. Podem trobar en algunes

col·lectivitats la CNT impulsant primer vals iguals per a tots en lloc de moneda, després moneda pròpia, després carnet de productor...i al final donant suport la generalització del "salari familiar".

La UGT, en canvi, es posicionava contra el salari únic i contra el salari familiar adduint "falta d'estímul", cosa que, amb arguments diferents, els duia a confluïr amb una part del raonament dels bakuninistes, i en la majoria dels casos va ser el que es va imposar. Però això obria el problema de les diferències salarials. D'un costat amb les pujades que s'autoassignaven els treballadors/es en empreses col·lectivitzades "riques" que duïen a desnivells considerables amb la resta, provocant la intervenció de les Federacions Regionals per a equilibrar-los. D'altra banda, encara que la pujada salarial fos homogènia, encaria els productes i creava dificultats amb les exportacions, perquè el seu preu quedava al marge dels del mercat mundial (el mateix problema que va tenir el Che a Cuba en oblidar la llei del valor).

Però fins i tot en el cas que no es generés aquesta competitivitat entre empreses, dins d'elles el ventall salarial va ser polèmic, en particular al voltant del sou dels tècnics. Mentre que la CNT optava per reduir-los-el per reduir les diferències, la UGT defensava mantenir-los-el perquè no se n'anessin. Al final es va acabar amb una solució mixta de remuneració única de 5000 pts./any i un suplement pels tècnics de 2000 ptes. anuals. Però la veritat és que tampoc no es va generalitzar, i les situacions van ser molt dispars. Així, a la construcció de BCN el 1938 l'escala era: peó 150 pts./setmana; operari qualificat 180 (12% més);

delineant 675 (450%); i arquitectes i enginyers 1500 (1000%). Però a la Fusta Socialitzada: el ventall anava de 105 pts. per a mossos i peons, 150 per a dibuixants i projectistes (prop d'un 50% més).

Aquesta polèmica creixia quan pel mig hi havia sous molt més alts de tècnics estrangers, que per altra banda es tractava de conservar, com en els casos de les agrupacions del SEGUC i SEUC. Allà es va optar per definir 3 categories per als majors de 23 anys: 500, 600 i 700 pts. mensuals, mantenint els sous superiors existents fins a 1250 pts. i reduint a aquesta quantitat els que el superessin. Els menors de 23 anys tenien una altra escala.

Finalment, així com els menors tenien escales diferents en la majoria dels rams, també les dones, sense que això en aquell moment despertés una gran polèmica. A més, la concepció de salari familiar va jugar en contra de la dona mentre el marit estava treballant, perquè tot i que justificava més que el seu sou fos més baix-això va ser diferent quan gran part dels homes va anar al front o a les famílies dels caiguts. Només a Espectacles de Barcelona -que hàgim trobat documentació- es van equiparar els sous d'homes i dones.

Aquest problema de la determinació dels sous és una constant en els processos revolucionaris. Ja hem esmentat el cas de la revolució cubana, però també el va viure la revolució russa. En aquesta, la proporció preexistent de la diferència entre el més baix i el més alt era 20 a 1, i amb la revolució la proporció va passar a ser de 5 a 1.

A manera de conclusió

És impossible avaluar en tota la seva complexitat els resultats del procés revolucionari en el terreny productiu, tant per la situació de guerra en general (molts sectors conscients del proletariat se'n van al front a enfortir les milícies, problemes de matèries primeres i dificultats d'importació i exportació, i altres en funció dels avatars propis

dels combats, com la presa de les centrals hidroelèctriques del Pirineus per les tropes franquistes, amb la subsegüent caiguda de la producció), com per la correlació de forces entre les classes que es reflectia en les diferents posicions que es van succeir tant al Govern de la Generalitat com al de la República. Tot i així cal destacar que

en el període d'ascens revolucionari l'atur va créixer d'un 6,2% al 5,3% i es va aconseguir recuperar fins al 70% de la producció. No obstant això, des d'inicis del 37, juntament amb el fre constant als processos revolucionaris i l'estancament de determinades mesures, l'atur va tornar a créixer fins un 8,95% -90.000 desocupats-

i la producció va caure fins un 58% (febrer 37), donant el marc social per al xoc polític que representarien les jornades de maig del 37. La derrota de la revolució en aquestes dates, i la consolidació de la reacció burgesa i stalinista, duria el setembre del 38 a unes xifres de productivitat de tot just el 33%.

Malgrat tot, no hi ha cap dubte que l'entrada als governs de la República i la Generalitat, així com, pel tema que ens ocupa, especialment al Consell d'Indústria, de la CNT – com també del POUM- que era la direcció majoritària del moviment obrer, va ser decisiva. Aquesta entrada, hipotecant una sortida de conjunt i avalant des del Govern les diverses cotilles que va anar imposant la burgesia, van deixar sense sortida els intents dels seus militants de construir una alternativa revolucionària. La seva negativa a prendre el poder es va convertir en el suport objectiu a la recomposició del poder burgès. Davant d'això acaba tenint menys importància la seva criminal i reiterada defensa del Decret de col·lectivitzacions com a “*veritable clau mestra de la nova estructuració jurídicoeconòmica de Catalunya*” (Solidaritat Obrera)¹⁶ que lligava de mans i peus els obrers amb les transaccions amb la burgesia dels seus dirigents.

En aquest marc el balanç que els propis anarquistes van fer del rumb que van prendre les temptatives cooperativistes que es van contraposar a les expropiacions i van

ser el refugi de les vel·leïtats burgeses i petit burgeses (Informe presentat per Capdevila com a vocal representant de la CNT al Consell d'Economia de Catalunya, recollit íntegrament per Pérez Baró), sembla que haurien de tenir plena vigència. Igualment l'anàlisi dels problemes de les col·lectivitzacions que van dur, ja aleshores, a importants sectors de l'anarcosindicalisme a impulsar les agrupacions com a pas cap a la necessària socialització de l'economia.

No obstant això, arribats a aquest punt, falta un graó, entre altres coses perquè la direcció de la CNT-FAI l'havia hipotecat, i perquè les polítiques de l'estalinisme de “nacionalització” el van avortar, convertint-lo en un arma de control del Govern: el tancament del cercle amb un projecte socialitzador global. I sense ell, tots els intents parcials estaven condemnats al fracàs, perquè el socialisme o és global –no poden haver-hi illes de socialisme, perquè indefectiblement se les empassa un mercat que segueix essent capitalista- o no ho és. Però és que a més, fins i tot teòricament, la CNT no tenia cap sortida, perquè si seguia generalitzant consegüentment el procés d'agrupacions, o bé havia de concentrar en les seves mans un control que no volia perquè duia aparellada la direcció política en plena guerra (es va arribar a parlar de dictadura anarquista, per negar-la), o bé havia de traspasar aquesta

centralització a un estat que tampoc volia. I entre aquests dos no voler, va acabar enfortint un altre estat, el de l'enemic.

Com va demostrar la revolució a Catalunya, la socialització no s'obté com a suma de petits socialismes, per més que el procés comenci així, sinó abordant àrees en les quals planificar democràticament un altre tipus de producció –com es va fer amb les agrupacions-, i només pot concloure amb una planificació global. Aquesta només pot lliurar-se d'una dominació dictatorial –sigui de la CNT, de la FAI, del PSUC, o de l'Estat- si garanteix la democràcia obrera com a base del nou poder –que existirà tant si com no, si no volem repetir que s'acabi mantenint el vell- que per nosaltres ha de ser un estat obrer.

Notes

¹⁻⁵ Castells, *Les col·lectivitzacions a Barcelona 1936-39*. Ed. Fer, Barcelona 1993

⁶ Margarida Colomer. *La Cooperativa del Forn de Vidre i Juan Peiró*. Revista *Anthropos* 114

⁷⁻⁹ Jordi Viader. *De la socialització al desagrupament: cinc anys d'Indústria Làctia a Barcelona 1936-1941*

^{10, 13, 16} A. Pérez Baró. *30 meses de colectivismo en Catalunya*. Ed. Ariel, Bcn 1974

¹¹ L. Trotsky, *El control obrero de la producción*. 1931

^{12, 14, 15} W. L. Bernecker. *Colectividades y revolución social*. Crítica. Ed Grijalbo. BCN 1982.

Pots subscriure't a la nostra revista mensual (a escollir versió en castellà o en català) enviant les teves dades a l'apartat de correu i fent l'ingrés per un any al compte corrent: **La Caixa 2100- 3459-38- 2100220515** (25 euros si t'hem d'enviar per correu dins de l'Estat espanyol). La subscripció de lliurament en mà és de 17 euros i la podeu fer posant-vos en contacte amb qualsevol militant del grup.

Publicació mensual de Lluita Internacionalista. Dip. legal B-48673-2001
Lluita Internacionalista no es fa responsable de l'opinió expressada en els articles signats.

Aquí ens trobaràs

Ap. Correus 23036 CP - 08080 de Barcelona
Ap. Correus 206 CP- 17080 de Girona
Ap. Correus 92 CP-28320 de Madrid
e-mail: luchaint@telefonica.net
<http://www.li-litci.com>

Lluita Internacionalista és una organització trotskista. El nostre objectiu és la revolució socialista, per acabar amb el capitalisme i construir el socialisme. Impulsem la lluita obrera i jove, i la democràcia obrera. Defensem el dret a l'autodeterminació dels pobles, que és negat per l'Estat Monàrquic, un règim que cal abolir. La nostra lluita és internacionalista: pretenem la reconstrucció de la IV Internacional.

